

Advies

Ruimtelijke Ordening en Minderjarigen

Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening

Verzoekschrift van Dhr. J. Bal, d.d. 5 mei 2000.

Vraag voor advies van Dhr. J. Timmermans, Voorzitter van de Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening, d.d. 31 oktober 2000.

SITUERING

Op 5 mei 2000 richtte Dhr. J. Bal een verzoekschrift aan het Vlaams Parlement, betreffende de Ruimtelijke Ordening en de nood aan beleidsaandacht voor kinderen en jongeren. Verwijzend naar het decreet op de Ruimtelijke Ordening¹ legt de indiener vier vragen voor aan het Vlaams Parlement:

1. Op welke manier zal dit nieuwe decreet en het beleid in het algemeen rekening houden met de problematische situatie van de lokale jeugdinfrastructuur en hierin ook stimulerende oplossingen nastreven?
2. Zal de Vlaamse overheid instrumenten voorzien om ook jongeren een stem en bijdrage te laten leveren in de Ruimtelijke Ordening in Vlaanderen en in hun eigen gemeente?
3. Hoe zullen jongeren betrokken worden in de structuurplanning?
4. Op welke manier heeft het beleid deze keer voorzien dat ook jongeren op een legale en jeugd-eigen manier gebruik kunnen maken van publieke ruimten?

Op 18 september 2000 ontving de Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening een antwoord op deze vragen van Vlaams Minister van Economie, Ruimtelijke Ordening en Media, Dhr. Van Mechelen.

Op 31 oktober 2000 vroeg Commissievoorzitter Dhr. J. Timmermans aan de Kinderrechtencommissaris een advies betreffende kinderrechten in het ruimtelijk beleid.

Hoewel geleid door bovenstaande vragen, geeft dit advies hierop geen rechtstreeks antwoord, gezien de problematiek van minderjarigen in het ruimtelijk beleid zich verder uitstrekt dan de concrete vraagstelling uit het verzoekschrift. Het Kinderrechtencommissariaat kiest er dan ook voor de problematiek van minderjarigen in het ruimtelijk beleid in haar totaliteit te benaderen.

¹ Decreet houdende de organisatie van de Ruimtelijke Ordening, 18 MEI 1999. B.S. 08 augustus 1999.

OVERWEGINGEN VAN HET KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

Betreffende het ruimtelijk beleid stellen zich voor minderjarigen volgende problemen:

- Minderjarigen hebben een tekort aan vrije en veilige speel- en ontmoetingsruimte. Minderjarigen hebben behoefte aan ontspanning en ruimte om te spelen, maar worden steeds vaker geweerd uit de publieke ruimte. Deze vaststellingen worden ons bevestigd vanuit het ombudswerk, de resultaten van de stem-biljet-actie² van het Kinderrechtencommissariaat en recent onderzoek³ ter zake.
- Op bestuursniveau (zowel lokaal als bovenlokaal) is er een tekort aan inspraak door minderjarigen, mede door een gebrek aan kennis betreffende methodieken. Toch is er in het jeugdwerk heel wat informatie en deskundigheid betreffende participatie van minderjarigen te vinden. Deze deskundigheid zou dan ook benut moeten worden op beleidsdomeinen zoals Ruimtelijke Ordening.
- Een tekort aan afstemming tussen verschillende ministeries en bestuursniveaus bemoeilijkt het voeren van een coherent beleid voor minderjarigen. Deze afstemming is evenwel noodzakelijk wil het Internationaal Verdrag Inzake de Rechten van het Kind effectief geïmplementeerd worden in de Vlaamse regelgeving.

In haar adviezen maakt het Kinderrechtencommissariaat gebruik van het Internationaal Verdrag Inzake de Rechten van het Kind (Verdrag) als leidraad, van eigen informatie, onderzoek en praktijkervaring.

Betreffende ruimtelijk beleid neemt het Kinderrechtencommissariaat volgende artikels uit het Verdrag en bedenkingen in overweging.

Art. 3 stelt dat het belang van de minderjarige dient te primeren boven andere belangen. Dit betekent dat bij elke maatregel of beslissing de belangen van het kind (0-18jaar) gevrijwaard moeten worden.

Art. 12 verzekert het recht van elke minderjarige om zijn mening te kennen te geven in alle aangelegenheden die hem aanbelangen. Hieraan dient passend belang gehecht te worden. Hiertoe wordt de minderjarige in staat gesteld te worden gehoord in alle gerechtelijke en bestuurlijke procedures. Het is duidelijk dat ook

² KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (2000) Stembiljetactie.

³ VAN GILS, J. (2000) Kinderen filosoferen over de stad. Brussel: Onderzoekscentrum Kind & Samenleving.

betreffende Ruimtelijke Ordening en Structuurplanning het Verdrag participatie door minderjarigen voorziet.

Art. 31 erkent het recht op spel en vrije tijd van elke minderjarige en de plicht van de overheid om stimulansen te geven om passende kansen te bieden op deelname aan vrijetijdsbesteding.

Met de ratificering van het Verdrag (B.S. 17.01.1992) heeft de Belgische Staat zich ertoe verbonden de Verdragsbepalingen na te leven. Ook Vlaanderen heeft het Verdrag goedgekeurd⁴ en stelde reeds verschillende 'aanspreekpunten' Kinderrechten aan, ook op domeinen zoals Ruimtelijke Ordening. In haar jaarlijks rapport erkent de Vlaamse Regering de noodzaak aan betrokkenheid op de kinderrechtenrapportering (en dus impliciet ook implementering) van beleidsdomeinen zoals Huisvesting, Ruimtelijke Ordening en Leefmilieu⁵. Een actief kinderrechtenbeleid op vlak van Ruimtelijke Ordening is dan ook onontbeerlijk⁶. Hierbij denkt het Kinderrechtencommissariaat aan een beleid dat minstens rekening houdt met volgende eisen:

- Allereerst dient er voldoende fysieke ruimte aanwezig te zijn (of gecreëerd te worden). Deze ruimte dient te beantwoorden aan volgende basisvoorwaarden: betrokkenheid, veiligheid, bereikbaarheid, herbergzaamheid, herkenbaarheid en de samenhang tussen deze elementen. Bij het uittekenen van een kindvriendelijk beleid dient de overheid een kritisch minimum te hanteren om de open ruimte te vrijwaren⁷ of te creëren. Het vastleggen van deze minimumnormen dient te gebeuren door de Vlaamse overheid, zodat deze de voorwaarden vastlegt waarbinnen de lokale overheden hun verantwoordelijkheden kunnen opnemen.
- Minstens even belangrijk is de psychische ruimte. Hiermee wordt verwezen naar de mate waarin minderjarigen in een buurt aanwezig mogen zijn, zonder als overlast ervaren te worden. Opvallend is de vaststelling dat men in buurten met weinig fysieke ruimte, minderjarigen sneller als overlast ervaart, waardoor zij ook uit de reeds beperkte fysieke ruimte geweerd worden. De afname van spontane contacten tussen volwassenen en minderjarigen leidt tot

⁴ Decreet van 15 mei 1991 (B.S. 13 juli 1991)

⁵ VLAAMSE REGERING (2000) Jaarlijkse verslaggeving van de Vlaamse regering aan het Vlaams Parlement en de Kinderrechtencommissaris omtrent de implementatie van het VN-Verdrag van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, p.3

⁶ STAD GENT (1999) Een speelse stad, een stedelijk spelen.

⁷ Stedelijke Jeugddienst Antwerpen, (1999) Woonbehoeftenstudie Antwerpen; advies Jeugddienst, Niet gepubliceerd.

een groeiende intolerantie van volwassenen naar minderjarigen⁸. Er ontstaat een vicieuze cirkel waarbinnen de rechten van minderjarigen in het gedrang komen.

- Als we voldoende ruimte scheppen, moet er rekening gehouden worden met onder meer het verschil in actieradius van kinderen en jongeren, verschillende behoeften van de verscheidene leeftijdsgroepen en de specifieke behoeften van sommige groepen (minderjarigen met een handicap). Er dient eveneens rekening te worden gehouden met het aanwezige georganiseerde jeugdwerk.
- Om een breed draagvlak te scheppen is participatie van alle betrokkenen, ook minderjarigen onontbeerlijk. Op alle beleidsniveaus dient de overheid rekening te houden met het recht op participatie van elke minderjarige. Deze verdragsverplichting zou dan ook moeten toegepast worden in de uitvoering van het ruimtelijk beleid. Terecht merken de leden van de Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening op dat de bestaande inspraakprocedures nauwelijks aansluiten bij de communicatieve vaardigheden van minderjarigen. Hoewel dezen een zinvolle inbreng kunnen hebben in het ruimtelijk beleid, worden minderjarigen niet actief bevraagd. Nochtans blijkt in de praktijk dat participatie van minderjarigen slechts kans op slagen heeft, wanneer ook effectief gewerkt wordt met instrumenten en methodieken, aangepast aan de leefwereld en communicatie van de doelgroep⁹. Het recht op informatie en inspraak dient door de overheid te worden gegarandeerd. Dit is meer dan het formeel aanbieden van participatiestructuren die mogelijks niet toegankelijk zijn.

De Minister verwijst in zijn antwoord aan de Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening naar de grenzen van zijn bevoegdheden en die van Vlaams Minister van Jeugd. Deze bevoegdheidsverdeling¹⁰ mag evenwel niet leiden tot een negeren van de terechte vraag van minderjarigen naar meer ruimte in onze samenleving.¹¹ Het mag duidelijk zijn dat de toepassing van het Ver-

⁸ FREEMAN, C. e.a.. (1999) Planning with Children for better communities, Bristol: The Policy Press.

⁹ JEUGD EN STAD (1999) Jeugdpeiling - jeugdparagraaf, Brochure.

¹⁰ VAN BOUCHAUTE, B. (1996) Jong volk in een eigen huis, In: ALLEGAERT, P. e.a. ALS EEN LEKKER TAARTJE, Leuven: Acco, p.140.

¹¹ De Belgische bevoegdheidsverdeling werd ook opgemerkt door het Comité voor de Rechten van het Kind in Genève. Het Comité vraagt ons land in haar aanbevelingen bij het eerste Belgische rapport uitdrukkelijk maatregelen te nemen om bij de toepassing van het Verdrag geregelde en nauwe samenwerking te bevorderen tussen de Federale overheid en de plaatselijke autoriteiten. Een zelfde redenering kan gevolgd worden voor de verhouding tussen de Vlaamse en de lokale overheden.

drag op het gebied van Ruimtelijke Ordening en Structuurplanning verschillende beleidsniveaus bestrijkt en de bevoegdheidsgrenzen overstijgt. Afstemming tussen de verschillende beleidsniveaus is dan ook noodzakelijk¹². Het subsidiariteitsprincipe ontslaat immers de hogere overheden niet van hun Verdragsverplichtingen.

¹² Een goede aanzet werd gegeven met de oprichting van de reflectiegroep 'jeugdbeleid' bij de Vlaamse Minister van Jeugd, waarin diverse kabinetten vertegenwoordigd zijn.

ADVIES VAN HET KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

- Het Kinderrechtencommissariaat dringt er op aan dat op Vlaams niveau minimumnormen worden opgesteld voor het vrijwaren en scheppen van vrije ruimte voor minderjarigen, rekening houdend met de eisen voor een kindvriendelijk Ruimtelijk beleid. Deze omvatten minstens aandacht voor voldoende fysieke en psychische ruimte.
- Het Kinderrechtencommissariaat vraagt uitdrukkelijk dat de Vlaamse Overheid het recht op participatie van minderjarigen aan het Ruimtelijk beleid effectief garandeert. Hier dient de Vlaamse overheid regelgevend op te treden.
- Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat beslissingen betreffende Ruimtelijke Ordening altijd en vrijwel direct raken aan de leefsituatie van kinderen. Wij dringen dan ook aan op de toepassing van Kindeffectrapportage, zoals voorzien in het Decreet van 15 juli 1997 en het Besluit van de Vlaamse Regering van 19 januari 1999.
- Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat de Vlaamse overheid in haar ruimtelijk beleid, conform art.12 van het Verdrag, gebruik maakt van de reeds bestaande deskundigheid betreffende participatie door minderjarigen, teneinde een maximale uitwisseling te bekomen van kennis en ervaringen betreffende de toepassing van participatiemethodieken van minderjarigen.
- Het Kinderrechtencommissariaat dringt aan op een gepaste afstemming tussen de Minister van Economie, Ruimtelijke Ordening en Media enerzijds en de Minister van Cultuur, Jeugd, Brusselse Aangelegenheden en Ontwikkelingssamenwerking anderzijds, teneinde een geïntegreerd beleid te voeren voor minderjarigen en de implementering van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind in de Vlaamse samenleving.

Ankie Vandekerckhove
Kinderrechtencommissaris